

میزگرد

شایستگیهای حرفه‌ای برای ورود و باقی ماندن در حرفه

حسابداران حرفه‌ای در محیطی فعالیت می‌کنند که پیوسته در حال تغییر است. مثالهای زیر، برخی از این تغییرها را که با پیامدهایی برای آموزش حسابداری همراه است، نشان می‌دهد:

- عمق و پیچیدگی فزاینده مباحث حسابداری،
- رشد دامنه تخصصهای حسابداری، با نیازهای یادگیری متمایز،
- رشد تقاضا در برابر حسابداران حرفه‌ای، که بتوانند در حوزه‌های گزارشگری متفاوت و در میان مرزهای ملی کار کنند،
- اتفاق نظر فزاینده حرفه حسابرسی، و تأکید مراجع نظارتی، درباره ضرورت بهبود کیفیت کار حساب‌رسان و مؤسسه‌های حسابرسی،
- تداوم اهمیت ریسک نظام‌مند در محیط حسابداری و حسابرسی،
- توسعه فزاینده اشکال جدید گزارشگری، شامل گزارشگری یکپارچه و اطمینان بخشی به آنها،
- توافق روزافزون عمومی درباره محیط پویای فناوری اطلاعات، شامل استفاده از داده‌ها،
- افزایش پذیرش استانداردهای حسابداری بخش عمومی بر مبنای تعهدی،
- گسترش اقدامهای ظرفیت‌ساز آموزش حسابداری حرفه‌ای در جهان توسعه یافته،
- نوآوری فزاینده در توسعه و یادگیری آموزش حرفه‌ای،
- روش‌شناختی در حال تحول آموزش حسابداری، مانند روش شناسایی یادگیری قبلی (RPL) برای ارزیابی دانش و مهارت به دست آمده در خارج از کلاس درس، و
- ماهیت و شکل‌بندی در حال تغییر یادگیری در محل کار.

این تغییرها یا گرایشها، پیامدهایی برای آموزش حسابداری از نظر ماهیت در حال تغییر آموزش و در نتیجه، برای محکها و بهروشهایی دارند، که در به دست آوردن، توسعه، انتقال، و ارزیابی نتایج یادگیری باید پیروی شوند.

با توجه به ماهیت در حال تغییر آموزش و گرایشهای یادشده، اهمیت یک رویکرد سازمند برای اطمینان از تحقق نتایج یادگیری، بدون توجه به روشهای یادگیری و آموزش به کار گرفته شده، آشکار می‌شود. حرفه حسابداری هم باید مانند سازمانها، به طور پیوسته تغییرها و گرایشهای نوپدید را زیر نظر داشته باشد؛ و با مشخص شدن این گرایشها، آموزش حسابداری باید خود را برای پاسخگویی به پیامدهای آنها و حفظ اعتبار خود، انطباق دهد. سازمانهای حسابداری حرفه‌ای، به طور مستقیم و یا غیرمستقیم، مسئولیت آموزش و توسعه حسابداران حرفه‌ای و مشتاقان ورود به حرفه حسابداری را بر عهده دارند. دانشگاهها، کارفرمایان، مراجع نظارتی، مراجع دولتی، حسابداران حرفه‌ای، و سایر سودبران که نقشی در طراحی، انتقال، و ارزیابی آموزش حسابداران حرفه‌ای دارند، نیز در آموزش و توسعه حسابداران حرفه‌ای سهیم هستند.

سازمانهای حسابداری حرفه‌ای، وظیفه دارند اصول و مقررات یادگیری و توسعه حسابداران حرفه‌ای را تدوین کنند، و شرایط ورود به برنامه‌های آموزش حسابداری، محتوای برنامه‌های آموزش حسابداری، تجربه حرفه‌ای، ارزیابی، و توسعه حرفه‌ای مستمر را انتظام دهند. اصول و مقررات یادگیری و توسعه حرفه‌ای، کمک می‌کند که،

- شایستگیهای حرفه‌ای در سطح جهانی توسعه یابد،
 - کیفیت آموزش حسابداری بهبود پیدا کند، و
 - سازمانهای حسابداری حرفه‌ای قوی‌تری ساخته شود.
- هدفهای کلی آموزش حسابداری، عبارتند از: توسعه شایستگیهای حرفه‌ای مشتاقان به ورود به حرفه حسابداری، و توسعه و حفظ شایستگیهای حرفه‌ای حسابداران حرفه‌ای.

شرکت‌کنندگان در این میزگرد به ترتیب حروف الفبا عبارت بودند از:

منصور شمس احمدی

رئیس شورای عالی

انجمن حسابداران خبره ایران

غلامرضا سلامی

حسابدار رسمی

دکتر کیهان مهمان

حسابدار رسمی و شریک

مؤسسه حسابرسی فریوران راهبرد

محسن غلامرضایی

مدیر واحد آموزش و تحقیقات سازمان حسابرسی

دکتر ابراهیم نوروزیگی

مدیر مرکز آموزش حسابداران خبره ایران

دکتر یدالله مکرمی

سر دبیر مجله حسابرسی

• حسابداری مالی و گزارشگری،

• حسابداری مدیریت،

• مدیریت مالی و امور مالی،

• مالیات،

• حسابرسی و اطمینان بخشی،

• نظام راهبری، مدیریت ریسک، و کنترل داخلی،

• قانون تجارت و مقررات،

• فناوری اطلاعات،

• محیط سازمانی و کسب و کار،

• اقتصاد،

• راهبرد کسب و کار و مدیریت.

از حسابداران حرفه‌ای همچنین انتظار می‌رود «مهارت‌های حرفه‌ای» فکری، بین فردی و ارتباطی، شخصی، و سازمانی داشته باشند، و در زمینه «ارزشها، اخلاق، و نگرشهای حرفه‌ای»، از شایستگیهای **تردید حرفه‌ای و قضاوت حرفه‌ای، اصول اخلاقی، و تعهد به منافع عمومی** برخوردار باشند.

میزگرد این شماره مجله حسابرسی به موضوع «**شایستگیهای حرفه‌ای برای ورود و باقی ماندن در حرفه**» اختصاص دارد و پرسشهای زیر برای طرح در میزگرد و مصاحبه

شایستگی حرفه‌ای، عبارت است از توانایی انجام نقش براساس استاندارد تعریف شده. شایستگی حرفه‌ای، از دانش درباره اصول، استانداردها، مفاهیم، حقایق، و رویه‌ها، فراتر می‌رود؛ شایستگی حرفه‌ای، یعنی یکپارچه سازی و به کارگیری: الف) شایستگی فنی،

ب) مهارت‌های حرفه‌ای، و

ج) ارزشها، اخلاق، و نگرشهای حرفه‌ای.

سازمانهای حسابداری حرفه‌ای باید بکوشند با به کارگیری اصول و مقررات آموزشی، در ایجاد و حفظ شایستگیهای مورد انتظار از حسابداران حرفه‌ای، نقشی پررنگ داشته باشند.

هیئت استانداردهای بین‌المللی آموزش حسابداری (IAESB) زیرمجموعه **فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC)**، با تهیه و انتشار ۸ استاندارد بین‌المللی آموزشی، و رهنمودها و مطالب آموزشی حسابداری، گنجینه‌ای ارزشمند از اصول و مقررات پیشرفته، فراهم آورده است تا سازمانهای حسابداری حرفه‌ای، با شناختی که از شرایط و نیازهای حوزه گزارشگری خود دارند، و با استفاده از منابع یادشده، رسالت آموزشی خود را به خوبی انجام دهند.

از حسابداران حرفه‌ای انتظار می‌رود «شایستگی فنی» زیر را داشته باشند:

با صاحب‌نظران در نظر گرفته شده است:

۱- الزام‌های ورود به حرفه برای حسابداران حرفه‌ای در ایران، چیست؟ حسابدارانی که وارد حرفه می‌شوند از چه شایستگی‌هایی (شایستگی فنی، مهارت‌های حرفه‌ای، و ارزش‌ها، اخلاق، و نگرش‌های حرفه‌ای) برخوردارند؟ شایستگی‌های حسابداران حرفه‌ای در بدو ورود به حرفه، چه فاصله مهمی با شایستگی‌هایی که در استانداردهای بین‌المللی آموزشی تعیین شده است، دارند؟

۲- حسابداران حرفه‌ای در ایران، بعد از ورود به حرفه، چگونه شایستگی‌های خود را توسعه می‌دهند و حفظ می‌کنند؟ چه الزام‌هایی در این زمینه وجود دارد؟ آیا این الزام‌ها برای این که حسابداران حرفه‌ای ایران، آمادگی و توانایی ارائه خدمات حرفه‌ای باکیفیت داشته باشند، کافی است؟ برنامه‌های توسعه حرفه‌ای مستمر در ایران چه کمبودهایی دارد؟

۳- حسابداران حرفه‌ای که عضو جامعه حسابداران رسمی ایران نیستند، با چه الزام‌هایی برای ورود به حرفه و باقی ماندن در آن روبه‌رو هستند؟ آیا این الزام‌ها برای این که، این گروه از حسابداران حرفه‌ای بتوانند مسئولیت‌های حرفه‌ای خود را انجام دهند، کافی است؟

۴- ارزیابی شما از نقش سازمان‌های حسابداری حرفه‌ای ایران برای ارتقای شایستگی‌های حسابداران حرفه‌ای، چیست؟ چه پیشنهادی برای بهبود الزام‌های ورود به، و باقی ماندن در، حرفه حسابداری در ایران دارید؟

سلامی:

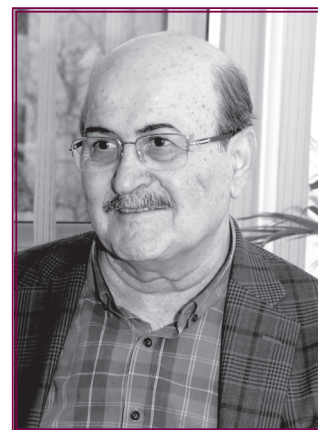
تغییر نگرش

نسبت به

حرفه حسابداری

بسیار مؤثر و ضروری

است

✓ دکتر مکرمی

به میزگرد حسابرس خوش آمدید. در مقدمه گفتگو، به این پرسش پردازی‌م که در ایران حسابدار حرفه‌ای کیست؟ آیا تنها حسابداران رسمی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران، حسابدار حرفه‌ای قلمداد می‌شوند؟

✓ سلامی

همین بحث را سال‌ها در انجمن حسابداران خبره ایران داشتیم. در اصل؛ کسانی که این انجمن را تأسیس کردند، همه حسابرس بودند. وقتی صحبت از حرفه می‌شد، فقط بحث حسابرس‌ها مطرح بود و می‌گفتند حسابدار حرفه‌ای کسی است که کار قضاوت حرفه‌ای انجام و گزارش حسابرسی می‌دهد. حسابدار حرفه‌ای باید از استقلال برخوردار باشد. این که بتوانیم ضوابطی برای حسابدارانی که عضو جامعه حسابداران رسمی نیستند، بگذاریم و متعهدشان کنیم به یک‌سری الزام‌ها، که من لازم می‌دانم که از طریق سازمان بورس این کار انجام شود، بسیار خوب است. چون مشکلات فقط به حسابرس‌ها بر نمی‌گردد، شاید بیشتر به مدیریت و حسابدارانی که حسابرس نیستند، مرتبط باشد.

در ایران، تا زمانی که حسابداران تابع هیچ ضابطه‌ای نباشند، نمی‌توانیم آن‌هایی را که خارج از حسابرسی مستقل، کار می‌کنند، حسابدار حرفه‌ای قلمداد کنیم.

✓ دکتر مکرمی

گفتگو را با این پرسش دنبال کنم که، الزام‌های ورود به حرفه برای مشتاقان به حسابداری حرفه‌ای در ایران چیست؟ حسابدارانی که وارد حرفه می‌شوند از چه شایستگی‌هایی باید برخوردار باشند؟ شایستگی‌های حسابداران حرفه‌ای در ابتدای ورود به حرفه، چه فاصله مهمی با شایستگی‌هایی دارد که در استانداردهای بین‌المللی آموزشی آمده و در دیگر کشورها مطرح است؟

✓ شمس‌احمدی

از قدیم حرفه را، حرفه حسابرسی می‌شناختیم. همیشه می‌گفتند که شما مثلاً در صنعت کار می‌کنید یا در حرفه؛ و منظور حرفه حسابرسی بود.

در دنیا، تکلیف معین است؛ وقتی بخواهید به یک حرفه وارد شوید، باید یک‌سری امتحان‌هایی را بگذرانید، یک‌سری تجربیات

دکتر مهام:

آیا

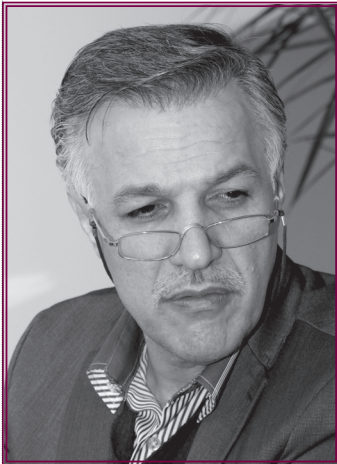
همه کسانی که

وارد حرفه شده‌اند

واقعاً

دارای صلاحیت

هستند

آیا همه کسانی که وارد حرفه شده‌اند واقعاً دارای صلاحیت هستند؟ اصلاً چگونه باید تعیین صلاحیت شوند؟ چون وقتی کسی عضو می‌شود، پشت‌بند آن، امکانهایی برای او ایجاد می‌شود؛ برایش حق‌امضایی ایجاد می‌شود. اگر امضای او هیچ جایگاهی نداشته باشد، هیچ اعتباری بیشتر از اعتبار دیگران نداشته باشد، شاید الزامهای ورود به حرفه را، حرفه‌ای شدن را زیر سؤال می‌برد.

به نظر می‌رسد در ایران اگر بخواهیم در حرفه حسابداری، حرفه‌های دیگری را مانند حسابدارمدیریت‌خبره، یا حسابرس داخلی خبره، یا مدیر مالی حرفه‌ای، در کنار حسابرسی اضافه کنیم، باید برای آنها پشتوانه‌های قانونی فراهم کنیم. نبود شناسایی قانونی، شاید باعث شده است که جذب نیرو در حرفه‌های یادشده، و ماندن در حرفه، اهمیت خودش را از دست بدهد.

الزامهای ورود به حرفه برای انجمن مدیران مالی، برای انجمن حسابرسان داخلی، و ... خیلی سختگیرانه نیست. ولی در حرفه حسابرسی، شرایط مشخص و سختگیرانه‌ای به موجب قانون معین شده، که آیین‌نامه تشخیص صلاحیت آنها را به طور دقیق مشخص کرده است.

عملی کسب کنید، و این الزامها به طور کامل هم با دانشگاه متفاوت است؛ یعنی شما حتی اگر دکترا هم داشته باشید، باید برای ورود به حرفه، امتحان را بگذرانید و شرایط لازم را داشته باشید.

در ایران متأسفانه این روال وجود نداشته است. ما یک انجمن حسابداران خبره داریم که عضویت در آن، تا به حال براساس شایستگیها و ویژگیهایی که در دنیا، مدنظر حرفه می‌باشد، نبوده است. مگر این که به تازگی دو مدرک تخصصی در انجمن تعریف کرده‌ایم، یکی حسابدار مالی خبره و دیگری حسابدارمدیریت‌خبره، که متقاضیان این دو مدرک، باید امتحان داده و آموزش مستمر ببینند. جامعه حسابداران رسمی هم، برای ورود اعضا، برنامه‌های خاص خودش را دارد، که البته تا حدود زیادی با روالی که در دنیا وجود دارد، مطابق است.

بله؛ کسی که می‌خواهد وارد حرفه حسابداری شود باید یک ویژگیهایی داشته باشد، که در ایران اصلاً مطرح نبوده، حتی آموزش حرفه‌ای مستمر را هم، خیلی جدی نگرفتیم. بنابراین لازم است که برای ورود به حرفه حسابداری به طور عام، یعنی همه رشته‌های حسابداری، ویژگیهای لازم تعریف شود و برای اعمال آن، کار شود.

✓ دکتر مهام

برای این که حرفه پا بگیرد، باید سه شاکله اصلی داشته باشد؛ یعنی تشکل حرفه‌ای، استانداردهای فنی، و استانداردهای اخلاقی. در ایران، الان فقط حسابرسها این سه را، در قالب جامعه حسابداران رسمی دارند. در کنار این، تشکلهایی داریم مانند انجمن حسابداران خبره، یا انجمن مدیران مالی، یا انجمن حسابرسان داخلی، که آن اعتبار لازم را ندارند. به عبارت دیگر، این تشکلهای، آن سه شرط اصلی را ندارند.

الزامهای ورود، اهمیتش در این است که بتوانیم افرادی را جذب کنیم که این افراد باعث اعتبار و اعتلای حرفه و باعث جافتادن حرفه در مجامع مختلف در سطح کشور و در سطح بین‌المللی شوند. الزاماً، ورود به حرفه از این جهت مهم است. اما اگر الزامهای زیادی را بگذاریم ولی حرفه نتواند، تشکل حرفه‌ای نتواند خودش را به دلایل دیگری که لازم است، جا بیندازد، الزامهای آن حرفه، معنای خودش را از دست می‌دهد. کما این که، الان در جامعه حسابداران رسمی درباره این که چه کسی بیايد و عضو جامعه شود بسیار بحث می‌کنیم.

✓ دکتر مکرمی

اگر حسابدار رسمی را نمونه حسابدار حرفه‌ای در ایران، در نظر بگیریم، شرایطی که برای ورود حسابدار رسمی به حرفه معین شده است، تا چه اندازه اطمینان می‌دهد که حسابدار پذیرفته‌شده در حرفه، صلاحیتهای مورد انتظار را دارد؟

✓ شمس احمدی

ما باید حرفه حسابداری را به گونه‌ای داشته باشیم که نه تنها حساب‌رسان، بلکه تمامی حسابداران حرفه‌ای را پوشش بدهد. همیشه با بورس صحبت کرده‌ایم، و گفته‌ایم شما حساب‌رسان معتمد دارید، چرا مدیر مالی نباید مدیر مالی حرفه‌ای و معتمد باشد؟ پاسخ آن، تا حدودی روشن است؛ برای این که حرفه مدیر مالی نتوانسته خودش را به گونه‌ای بشناساند تا شرکت بورسی یا غیربورسی که می‌خواهد مدیر مالی انتخاب کند، به ضوابط انجمن حرفه‌ای اعتماد و اتکا کند.

✓ غلامرضایی

استاندارد بین‌المللی آموزش حسابداری ۱ (IES 1) شرایط ورود به حرفه را برای مراجع عضو ایفک معین کرده است. عضویت در انجمن‌های حرفه‌ای لزوماً به پشتیبانی قانونی نیاز ندارد. انجمن حرفه‌ای الزامهای خود را تعیین می‌کند و طبق آن، اعضا را می‌پذیرد.

✓ سلامی

اگر تلقی عام را داشته باشیم، آن وقت این سئوالها پاسخ‌ش ساده می‌شود. در یک کلمه، می‌شود گفت که ما حسابدار حرفه‌ای

شمس احمدی:

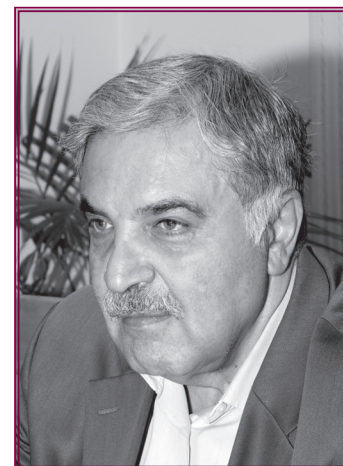
چرا

مدیر مالی

نباید مدیر مالی

حرفه‌ای و معتمد

باشد

نداریم؛ یعنی حسابداری که شایستگیهای حرفه‌ای مورد انتظار را داشته باشد و آنها را پیوسته توسعه دهد. وضعیت ایران را اگر بگوییم، اینست که فعلاً ممکن است تنها اعضای جامعه حسابداران رسمی را به عنوان حسابدار حرفه‌ای بشناسیم؛ به دلیل این که هیچ نوع الزامی برای سایر حسابداران نداریم.

✓ غلامرضایی

شرایطی که در ایران برای ورود به جامعه حسابداران رسمی ایران وجود دارد، با سایر کشورهای جهان از لحاظ مدرک تحصیلی و سابقه تجربی، تفاوت مهمی ندارد. در مورد این که حسابداران حرفه‌ای ایران چقدر با حسابداران حرفه‌ای دیگر کشورها فاصله دارند، تنها فاصله مهمی که می‌بینم، نبود ارتباط با مؤسسه‌های بین‌المللی است. ضعف اصلی حرفه حساب‌رسان در ایران، قطع شدن ارتباط با مؤسسه‌های بین‌المللی است. وگرنه تلاش می‌شود، رئوسی که در استانداردهای بین‌المللی آموزش حسابداری مطرح است، در ایران پوشش داده شود. برای مثال، همه آن موارد در برنامه‌های آموزشی سازمان حساب‌رسان در نظر گرفته شده و سالانه هم به‌روز می‌شود.

ما در ایران در چند حوزه، از بعضی از کشورهای جهان عقب هستیم، که آن حوزه‌ها هم اصلاً ربطی به تنها جامعه حسابداران ندارد. برای مثال یکی از حوزه‌های راهبردی که در آن عقب هستیم، حوزه فناوری اطلاعات (IT) است. بحث دیگر، ریسک است. دانش و مهارت کارشناسان ما، و به همین ترتیب حساب‌رسان، در حوزه ریسک کم است. به طور کلی، در حوزه‌های نوین، از کشورهای پیشرفته عقب‌تر هستیم. علتش هم این بوده که مبادله فرهنگی ما با کشورهای پیشرفته در این حوزه‌ها، کم بوده است.

حسابدار، برای حرفه‌ای شدن، باید ابتدا عضو یک انجمن حسابداری حرفه‌ای بشود. آن انجمن هم باید آن سه شاخصی را که اشاره شد، داشته باشد. هر انجمنی هم، برای اعضای خود، شرایطی را در نظر می‌گیرد که طبیعی است آن شرایط، موجب اعتبار آن انجمن در جامعه می‌شود.

✓ دکتر نوروزبیگی

به عقیده من حسابدار حرفه‌ای شخصی است که عضو انجمنی حرفه‌ای باشد. انجمن‌های حرفه‌ای معتبرتر معیارهای دقیقتری برای گزینش

دکتر نوروز بیگی :

حسابدار حرفه‌ای

باید خوب بنویسد

خوب صحبت کند

یعنی بتواند

آدمها را

همراه کند

چهار امتحان می‌گیریم که کسی می‌تواند در آن قبول شود که بهتر بتواند حفظ کند، بهتر بتواند قانون مالیات‌ها را یاد بگیرد، یا قانون تجارت را. ولی اگر سؤال طوری طراحی می‌شد که نشان می‌داد شخص تا چه اندازه شایستگی‌های مورد انتظار برای حسابدار رسمی شدن را دارد، آن موقع کسانی که از این آزمون موفق بیرون می‌آمدند، ممکن بود با احتمال بیشتری در آینده حسابدار حرفه‌ای خوبی باشند.

در واقع اولین اشکال ما این است که آموزش‌هایمان برای ساختن حسابدار حرفه‌ای، که آقای دکتر نوروز بیگی برای آن ۷ شاخصه در نظر گرفتند، نیست. دوم این که آموزش ضمن حرفه، در حقیقت باز به دو دلیل اصلی که اشاره می‌کنم، مناسب نیست. یکی این که محیط آموزش مناسب در خود حرفه وجود ندارد؛ دلیلش هم روشن است. تعداد زیادی از حسابداران رسمی نسلیک، مثل من، آزمون ورودی نداده‌اند و به دلیل این که حسابدار بودیم و سابقه داشتیم، نمی‌خواهم دست کم بگیرم، لزوماً مسلط به شایستگی‌هایی نیستند که لازمه حسابدار حرفه‌ای شدن است.

آموزش‌های مستمر هم در ایران خیلی تقوّل است. من همه این کاستی‌ها را به این مربوط می‌دانم که باید نسبت به

اعضای خود دارند و اعتبار بخشی آنها برای اعضایشان بیشتر است. اگر حسابدار رسمی را به عنوان تنها نمونه یک حسابدار حرفه‌ای در ایران بدانیم، معیارهایی که برای ورود به این حرفه وجود دارد در مقایسه‌ای که من با انجمن حسابداران خبره و رسمی (ACCA) داشتم، بسیار متفاوت است.

در آخرین گزارش انجمن یاد شده، که در کنگره بین‌المللی حسابداران در سال ۲۰۱۸ مطرح شد، اینگونه بیان شد که یک حسابدار حرفه‌ای برای موفقیت، علاوه بر این که باید از ضریب هوشی بالا و قدرت تجزیه و تحلیل برخوردار باشد، باید دارای ۷ مهارت: هوش اجتماعی، بهره‌هوشی، مهارت ارتباطی، تجربه، مهارت دیجیتال، مهارت فنی و مهارت خلاقیت، باشد. از دیگر مهارت‌هایی که بسیار مورد توجه است و موضوع اصلی کنگره امسال نیز بود، بهره‌هوشی (IQ) است. برخی این ترکیب را هوش هیجانی و بعضی هوش احساسی تعبیر کردند. مفهوم این موضوع آن است که، شخص ممکن است ضریب هوشی بالایی داشته باشد اما اخلاق او به گونه‌ای باشد که دیگران را دفع می‌کند. یعنی نتواند با دیگران کار کند و تعامل داشته باشد. بر این دوموضوع تاکید بسیار شده است. زیرا اگر کسی نتواند با بقیه تعامل کرده، عقیده‌اش را بیان کند و سخنان دیگران را بشنود، ممکن نیست یک حسابدار حرفه‌ای شود.

برتری دیگری که انجمن یاد شده برای حسابدار حرفه‌ای شدن معرفی کرده، این است که یک حسابدار باید خوب بنویسد، خوب بخواند، نامه الکترونیکی بنویسد و شایسته صحبت کند. برتری توانایی کار در محیط دیجیتال از جمله مهارت‌هایی است که یک حسابدار حرفه‌ای را قادر می‌سازد تا با تکنولوژی سرکار داشته باشد.

✓ سلامی

شرایط ورود به حرفه حسابداری رسمی شدن در ایران، از همه جای دنیا سخت‌تر است. همه جا ۳ سال سابقه در نظر می‌گیرند در ایران ۶ سال. با وجود این، باز هم می‌بینیم که برون‌دادش آن چیزی که انتظارش می‌رفته، نیست. علتش همین نگرش است. امتحانی که ای سی سی ای (ACCA) برای حرفه‌ای شدن می‌گیرد، بر مبنای اینست که جواب شایستگی‌هایی که برای حسابدار حرفه‌ای تعریف شده است را بدهد.

آموزش حرفه‌ای، یا امتحان‌های حرفه‌ای باید در جهت اطمینان از این باشد که حسابدار حرفه‌ای، مهارت‌ها و دانش فنی لازم را به دست آورده باشد. در حقیقت در ایران این را نداریم.

دکتر مکرمی:

آیا تنها

حسابداران رسمی

عضو

جامعه حسابداران رسمی ایران

حسابدار حرفه‌ای

قلمداد می‌شوند

حسابدار حرفه‌ای، و آموزش حرفه‌ای تغییر نگرش داشته باشیم. برای مثال، یک جایی مثل مرکز آموزش حسابداران خبره، دقیقاً جای همین کار است. انتظار این است که مؤسسه‌های حسابرسی که توان دارند و جامعه حسابداران رسمی، نهادهای آموزش حرفه‌ای را تقویت کنند و حسابداران رسمی را برای آموزش به آنجا بفرستند. من به یاد دارم که مؤسسه حسابرسی کوپرز قبل از انقلاب، حساب‌رسان را بورسیه می‌کرد، تا چارتر بشوند. مؤسسه‌های حسابرسی، جامعه حسابداران رسمی، دستگاه‌های دولتی، و بورس، به عنوان رقیب به مرکز آموزش حسابداران خبره نگاه می‌کنند و فرض نمی‌کنند که ذینفع اصلی، حرفه است و مرکز آموزش حسابداران خبره مال تمام حسابداران ایران است.

تغییر نگرش نسبت به حرفه حسابداری، و شاخصه‌هایی که باید داشته باشد، بسیار مؤثر و ضروری است. ۳ مورد شایستگی‌های هر حسابدار حرفه‌ای؛ داشتن مهارت‌ها، دانش و آموزش مستمر است، و ما این‌را فاقدش هستیم. یعنی به آن صورت که باید و شاید، نداریم.

✓ دکتر مکرمی

در ادبیات حسابداری گفته می‌شود که حسابدار حرفه‌ای، بعد از ورود به حرفه، باید شایستگی‌های حرفه‌ای را حفظ کند و توسعه دهد، با توجه به تحولاتی که در صنعت و کسب‌وکار در جریان است. حسابداران حرفه‌ای در ایران چگونه شایستگی خود را حفظ می‌کنند و توسعه می‌دهند؟

✓ شمس احمدی

با این بحث‌هایی که شد، حسابدار حرفه‌ای ما، آیا اصلاً حسابدار حرفه‌ای هست؟ بسیاری از شایستگی‌هایی که از حسابدار حرفه‌ای انتظار می‌رود، مربوط به یادگیری قبل از ورود به حرفه است. مهارت‌ها و دانش‌هایی که در طول زندگی یاد می‌گیریم؛ تحلیل، ارتباط، انتقاد، ...

ما چه موقع در مدرسه، در خانواده حق انتقاد داشتیم، بحث تحلیل داشتیم، نقد داشتیم، کار تیمی کردیم؛ در دبستان، دبیرستان، و دانشگاه. این تغییر نگرش که یک‌دفعه صورت نمی‌گیرد. ما، همه مشکلات را به‌گردن حرفه می‌اندازیم. آیا حرفه وظیفه دارد به‌من یاد بدهد که چگونه با دیگران ارتباط برقرار کنم؟ در خانواده‌ام، در مدرسه‌ام، در دانشگاه، معلم و استاد درس داده و من نوشته‌ام.

همین الان هم در دانشگاه‌ها جزوه می‌گویند. ما چند بررسی موردی (Case Study) در دانشگاه تحلیل کرده‌ایم؟ استانداردهای حسابداری هنوز وارد دروس دانشگاهی نشده است؛ یعنی کسی که از دانشگاه فارغ‌التحصیل می‌شود، با استانداردهای حسابداری و حسابرسی بیگانه است. در چنین شرایطی، یک امتحان خیلی سخت که براساس یادگیری و تجربه نیست، و تنها براساس یک سری مطالب حفظی است، تنها شانس کسانی را بالا می‌برد که توانایی خواندن و حفظ‌کردن بالاتری دارند و نه الزاماً کسی که اکنون یا در آینده ممکن است حسابدار بهتری باشد.

بنابراین بسیار سخت است که بخواهیم حسابدار حرفه‌ای با تعاریفی که متداول است، پرورش بدهیم. در حال حاضر آموزش‌هایی که به حسابدار حرفه‌ای - بعد از حسابدار رسمی شدن - می‌دهیم، بیشتر حسابداری و حسابرسی است و آموزش‌هایی که مهارت‌ها و ارزش‌ها و اخلاق حرفه‌ای را ارتقا دهد، کمتر داریم.

این‌ها را باید در محیط کسب‌وکار، اجتماع و اقتصاد دید. در محیط آموزشی ما، از آموزش‌هایی که شایستگی‌های تصمیم‌گیری، کارگروهي، تحلیل، و از این قبیل را یاد بدهد، خبری نیست. ارتباط صنعت با دانشگاه قطع است. زبان انگلیسی که اصلاً می‌گویند نباید یاد بگیریم. آیا می‌شود که حسابدار زبان انگلیسی بلد نباشد؟ از اعضای آیفک کدام کشور هست که زبان دومش انگلیسی نباشد؟

✓ دکتر مهام

از نظر آزمون‌ها و سرفصل‌های آزمون، نمی‌توانیم بگوییم ایران با دیگر کشورها متفاوت است. از نظر محتوا هم در بسیاری از

برود، استقلال تان تضمین شده است. زیرا دیگر کارفرما نمی تواند به شما بگوید که، این کار را بکنید، چون من می گویم! شما وقتی با دانش تان مستقل شده باشید، حالا دیگر شما گزینه های دیگر و جاهایی برای رفتن دارید؛ همه جا شما را می خواهند.

✓ دکتر مهام

چرا الان حسابداران رسمی ما که از نظر دانش در سطح خوبی هستند، با اینهمه مشکلاتی که می گوئیم، روبه رو هستند؟ چرا بعضاً استقلال ندارند؟

✓ سلامی

آنهايي که دانش دارند، الان در وضعیت خوبی هستند. شاید کسانی باشند که دانش دارند، که وضعشان خوب نباشد، ولی این گونه موارد، اصل نیست و استثناست.

✓ دکتر مکرمی

بختمان را درست متمرکز کنیم روی آموزش حرفه ای مستمر. سؤال من اینست که به طور مشخص سازمان حسابرسی، و جامعه حسابداران رسمی، کوشش هایشان برای حفظ و توسعه شایستگیهای حرفه ای حسابداران حرفه ای چگونه است؟ و در قیاس با یک الگوی متعارف چه کمبودهایی دارد؟

✓ دکتر غلامرضایی

بسیاری از کارهایی که برای ارتقای مهارت حسابداران باید انجام شود، مربوط به کلاس نیست، این کارها را باید مؤسسه حسابرسی یا شریک حرفه ای انتقال بدهد. توسعه حساسیت، قضاوت، و این قبیل توانائیه ها در تجربه و عمل است که محقق می شود. در کلاس درس نمی توان آنها را انتقال داد.

✓ دکتر نوروزبیگی

مرکز آموزش حسابداران خبره مرکزی غیرانتفاعی و خصوصی است. دانشجویان برای دریافت مدرک دانشگاهی وارد دانشگاه ها می شوند و حتی اگر از کیفیت آموزشی ناراضی باشند، خیالشان از بابت دریافت مدرک راحت است و اعتراضی ندارند. اما کسانی که به مرکز آموزش مراجعه می کنند، هدفشان آموزش است و چون هزینه می کنند، کیفیت برایشان اهمیت دارد. یکی از معایب ما کمبود منابع آموزشی است. یعنی در مباحث مختلف، منابع آموزشی کافی نداریم. منابعی که اساتید به آنها استناد کنند و دانشجویان در اوقات فراغت از آنها بهره مند شوند. ما امکانات کمک آموزشی نداریم. البته این جزئی از برنامه هایمان است

بخشهای آزمون شباهتهای زیادی با دیگر کشورها داریم. ولی این که نوع سئوالهای آزمون بتواند مهارتها و فنون مورد نظر را بسنجد، شاید در آن ضعفهایی داشته باشیم.

مهارت دیگری که حسابدار رسمی باید داشته باشد، جامع نگری است، و این که بتواند یک مسئله را از همه ابعاد بررسی کند. قضاوت حسابرس برمی گردد به این که، چگونه بتواند عناصر مختلفی را که ممکن است با موضوع مرتبط باشند، به هم وصل کند و همه جانبه تصمیم بگیرد.

همیشه در کل حرفه، یک خط قرمز داریم، که منافع عمومی است. با مسئله تسعیر ارز چگونه باید برخورد کنیم که منافع عمومی حفظ شود، آیا یک بند بخصوص را در گزارش حسابرسی بیاوریم یا بیاوریم تا منافع عمومی بهتر حفظ شود؛ آنجاست که می گوئیم، منافع عمومی را کسی می تواند حفظ کند که مستقل باشد. این نوع استقلال را کدام آزمون حسابرسی ممکن است آزمون کند؟ چگونه می توانید یک آدم را آزمون کنید و ببینید که حاضر است از منفعت خودش بگذرد؟ هیچ راهی دارید برای این؟

پس باید شرایطی را فراهم کنیم که رعایت نکردن استقلال، هیچ منفعتی نداشته باشد، یعنی انگیزه های برای رعایت نکردن استقلال وجود نداشته باشد. یک فرد غیرمتخصص را می توانید با آموزش، با کار بیشتر و با مطالعه متخصص کنید؛ ولی استقلال چیزی نیست که به آسانی بتوانیم کسب کنیم؛ با آموزش حل نمی شود. برای مثال، تا زمانی که حق الزحمه حسابرسان کافی نباشد، احتمال نقض استقلال وجود دارد. پاشنه آشیل ما در ایران استقلال است. آموزش بعد از آن است.

حل مسائل مربوط به حرفه، تحلیل می خواهد، تحلیلهای قوی جامعه شناسی می خواهد، تحلیل روانشناختی می خواهد. شاید خیلی از مسائل و مشکلات حرفه مربوط به آموزش و آزمون نباشد. شاید گره های بزرگتری در کل وجود داشته باشد که کسی که وارد حرفه حسابداری می شود، آن شایستگیهای لازم را نداشته باشد.

✓ سلامی

شرط لازم داشتن استقلال، داشتن دانش است. اگر دانش نداشته باشید، نمی توانید مستقل باشید. دانش و مهارت پایه استقلال است و بدون این، استقلال امکان پذیر نیست. من در مورد اخلاق حرفه ای چند سال پیش صحبتی داشتم؛ در مورد این که؛ اگر سواد داشته باشید، درس تان را خوب بخوانید، و دانش تان بالا

که این امکانات را فراهم کنیم. فکر می‌کنم منابع و ویدئوهای غیربرخط، کیفیت آموزش را دگرگون خواهند کرد.

✓ دکتر مهام

در انجمن مدیران مالی بیش از ۱۰۰ یا شاید ۲۰۰ دی‌وی‌دی (DVD) آموزشی داریم، که آنها را می‌فروشند، که بیشتر سرفصلهایی از بیمه و مالیات تا استانداردها و بحثهای مختلف را پوشش می‌دهد؛ ولی همان هم بازار ندارد.

✓ سلامی

آنچه که حسابدار در محیط کار یاد می‌گیرد، در واقع جزو آموزش است. در حقیقت، محیط است که به فرد آموزش می‌دهد. در امریکا، که یک کشور صنعتی است، محیط کار بهترین جای آموزش است. کسانی که سی‌پی‌ای (CPA) قبول می‌شوند، اگر رفت پی‌دبلیوسی (PwC) یا رفت در بی‌وای (EY) کار کرد، تازه می‌شود حسابدار حرفه‌ای. ای‌سی‌سی‌ای، منابع آموزشی‌اش را هرچند سال یک‌بار تجدیدنظر می‌کند، به‌روز می‌کند. تا می‌خواهیم نسخه جدید را ترجمه کنیم و در برنامه آموزش بگذاریم، یکی جدیدتر آمده است. یکی از دلایل موفقیت آنها این است که برخلاف جامعه حسابداران رسمی که خودش آموزشگاه درست کرده، از مراکز حرفه‌ای مستقل آموزشی کمک می‌گیرند. مراجع آموزش حسابداری حرفه‌ای در جهان، نقش مهمی در آموزش و توسعه حسابداران حرفه‌ای بازی می‌کنند.

اگر بخواهیم حسابدار یا حسابرس به‌روز شود، بایستی منابع در اختیارش بگذاریم و برای این کار باید مراکز آموزش حسابداری حرفه‌ای را تقویت کنیم. در ایران، در حال حاضر تنها مرکز آموزش حسابداران خبره را داریم. انجمن مدیران مالی هم ممکن است چنین چیزی درست کند؛ یا هر انجمن دیگری. باید به این مراکز آموزش حرفه‌ای بها داده شود. نباید انتظار داشته باشیم دولت کمک کند. باید از حرفه خودمان انتظار داشته باشیم. در حقیقت جامعه حسابداران رسمی نباید برای خودش یک مرکز آموزشی باز کند و از آن طریق آموزش بدهد، و بعد نصف قیمت بگیرد، چون خودش دارد از جای دیگر سوبسید می‌گیرد.

در حال حاضر یک مرکز آموزش حرفه‌ای داریم که با کوشش فراوان، توانسته خود را ثابت کند. بیاییم آن را الگو قرار دهیم. سازمان بورس باید حسابداران و حسابرسان را مکلف کند که بروند دوره‌های آموزش حرفه‌ای ببینند. باید آموزش

حسابداری حرفه‌ای را در ایران، تخصصی کنیم و از مراکز حرفه‌ای برای این کار کمک بگیریم. آن موقع است که هم امتحان رتبه‌حسابرسی را برای حسابرسان سطوح مختلف مهیا و وسیع می‌کنیم، هم به کسانی که می‌خواهند وارد حرفه شوند آموزش درست می‌دهیم.

جامعه حسابداران رسمی، بورس و سازمان حسابرسی هم می‌توانند بر استانداردهای آموزشی این مراکز نظارت کنند، و درمقابل، مدارک این مراکز را به رسمیت بشناسند. آموزش مستمری که اکنون در ایران برگزار می‌شود، هیچ اثر بخشی ندارد، ولی از این راه، ممکن است نتایج مهمی به دست بیاید.

نتیجه‌گیری که بخواهم بکنم، این است که ایجاد شایستگی در علاقه‌مندان به ورود به حرفه، و نگهداری و توسعه شایستگی‌ها بعد از ورود به حرفه، راهش آموزش است. جوانانی که تخصص پیدا کرده‌اند، دکتر گرفته‌اند، آمادگی خوبی دارند، منتهی باید آشنا شوند با آموزشهای نوینی که در حرفه ضروری است. در ایران برای حرفه حسابداری و تأمین منابع، باید راهکار پیدا کنیم.

✓ دکتر مکرمی

در شرایط کنونی، چه باید بکنیم که حسابداری که وارد حرفه می‌شود، شایستگیهای لازم را داشته باشد و حسابدارانی که در حرفه هستند، شایستگیهای خود را حفظ و توسعه دهند. تا جامعه اطمینان پیدا کند که حسابداران حرفه‌ای به‌طور نظام‌مند، از شایستگی لازم برخوردارند.

✓ شمس‌احمدی

آموزش دو طرفه است؛ یعنی نیاز با عرضه، باید انطباق داشته باشد. آموزشها بر حسب نیاز نبوده، یعنی فقط می‌خواستند که ۴۰ ساعت آموزش مستمر، پر شود. به‌نظر من، جامعه حسابداران رسمی نباید وارد ارائه آموزشهایی بشود که الان انجام می‌شود. جامعه حسابداران رسمی باید آموزشهای تخصصی برای حسابرسان، آموزش موضوعاتی که حسابرسان در حین کار به آنها نیاز دارند را تقویت کند.

ما یک آفت آموزش داریم به نام پاورپوینت (PowerPoint). معلم یک پاورپوینت درست می‌کند، و ظرف ۳ ساعت کلاس را تمام می‌کند. آموزش باید هرچه بیشتر کاربردی باشد. مراکز آموزش حسابداری حرفه‌ای باید مدارک تخصصی بدهند. دوره‌های آموزشی باید تعریف شده باشد و منجر به مدرک حرفه‌ای شود تا هر حسابداری

غلامرضایی :

مبادله فرهنگی ما

با

کشورهای پیشرفته

در این حوزه‌ها

کم بوده است

نکته دیگر، آموزش فناوری اطلاعات و ارتباطات است. فناوری اطلاعات و ارتباطات در کلاسهای آموزش شکل نمی‌گیرد. باید الزام شود که بخشهایی از کار حسابرسی حتماً با کمک فناوری اطلاعات انجام بشود. اخلاق، در کلاس آموزشی یاد گرفته نمی‌شود؛ اخلاق در سطح مؤسسه و شریک انتقال پیدا می‌کند. مهارت‌ها، باید از طریق آموزشهای مهارتی در گروههای حسابرسی توسعه پیدا کند.

باید به این اعتقاد برسیم که آموزش، هزینه نیست. قبول کنیم برای یک استاد هم، باید حق الزحمه بالاتری بدهیم. واقعاً نمی‌شود، شما کلاس حرفه‌ای داشته باشید، اگر نخواهید که در آموزش سرمایه‌گذاری کنید، جزوه تهیه نکنید، طراح سؤال خوب نداشته باشید و از استاد حمایت نکنید.

مباحث جدیدی مطرح است که باید در برنامه آموزشی قرار بگیرد، مانند ریسک، مدل‌های قیمت‌گذاری، ارزشهای منصفانه، و حسابرسی داده‌های عظیم (Big data).

✓ دکتر نوروزیگی

سیستم آموزش حرفه‌ای که ورودی آن دانشجوی خام و خروجی آن حسابدار حرفه‌ای است، متشکل از دانشجوی، استاد و منابع آموزشی است. فکر می‌کنم در کشور ما عنصر ورودی، یعنی دانشجوی، دچار مشکل شده‌است و این موضوع سالهای بعد، خود را نشان می‌دهد. امروزه دانشجویان وارد دانشگاهها می‌شوند و دانشگاه برایشان

را بتوان بر اساس مدارکی که گرفته، ارزیابی کرد.

حتی می‌توانیم مدارک حرفه‌ای تخصصی بدهیم. حسابرسی که می‌خواهد بانک را حسابرسی کند، دوره تخصصی بانک ببیند. کسی که می‌خواهد بیمه را رسیدگی کند، تا مدرک تخصصی حسابرسی بیمه را نداشته باشد، مجاز نمی‌شود در گروه حسابرسی شرکت بیمه وارد شود.

✓ دکتر مهمان

انجمن حسابرسی داخلی (IIA) ۵ یا ۶ مدرک حرفه‌ای می‌دهد؛ برای مثال حسابرس داخلی خبره در سیستم بانکی، یا حسابرس داخلی خبره در ارزیابی کنترل داخلی، یا حسابرس داخلی خبره در بخش دولتی، یا حسابرس داخلی خبره در بحث مدیریت ریسک.

یکی از کارهایی که باید بکنیم، برای این که بخواهیم حسابداران خبره حرفه‌ای در حوزه‌های مختلف حسابداری، مثل حسابرسی داخلی، ایجاد کنیم، باید اول برنامه‌های آموزشی داشته باشیم، و برای این کار، باید الگوبرداری کنیم. بالاخره الگوهای متداول پذیرفته‌شده جهانی وجود دارد. بعد برحسب نیازسنجی که در بازار انجام می‌شود، باید ببینیم نیاز کشور به کدامیک از اینهاست. برای حل مشکل منابع هم، هیچ راهی نداریم جز این که زبان انگلیسی را جزو یکی از الزامها کنیم. ترجمه به هر حال مشکلات خاصی دارد. باید برویم به سمتی که حداقل زبان انگلیسی را، زبان دوم خود بکنیم. در ایران افراد باسواد زیاد داریم، ولی برای مثال افرادی که بتوانند مطالب را در یک مجمع عمومی، به زبان انگلیسی ارائه کنند، بسیار کم داریم. اگر بخواهیم در این حرفه رشد کنیم، باید تا می‌توانیم زبان انگلیسی را تقویت کنیم، در همه قسمت‌ها؛ در نوشتن، در صحبت کردن، در همه جا.

✓ غلامرضایی

شرط موفقیت در آموزش، شفافیت است. می‌خواهیم کنترل کیفیت درس بدهیم، باید پرونده‌های کنترل کیفیت مؤسسه‌های حسابرسی مبنای تهیه مطلب برای بررسی موردی قرار گیرد. می‌خواهیم تقلب درس بدهیم، باید پرونده‌های واقعی تقلب قانون کارشناسان رسمی دادگستری مبنای قرار بگیرد؛ نه این که برویم از کتابهای امریکایی ترجمه کنیم، و مسائلی را مطرح کنیم که اصلاً در ایران بی‌معنی است.

نکته دوم، الزام و تشویق به حضور افراد باتجربه است که انتقال دانش بدهند. برای مثال برای مدیران، مشارکت در فعالیتهای آموزشی به‌عنوان یکی از شرطهای ارتقا در نظر گرفته شود. انتقال دانش بسیار مهم است و کلاس حرفه‌ای با افراد حرفه‌ای معنادار می‌شود.

انتخاب واحد می‌کند، نه خود دانشجو. چنین دانشجویی ضریب هوشی لازم را نخواهد داشت و در آینده انتظار یک حسابرس خوب شدن، از این شخص، امری غیرممکن است. چنین شخصی نمی‌تواند با عنوان یک حسابرس، برای یک تاجر موفق باهوش که اهل کسب و کار است، فعالیت کند.

نکته دیگر این است که آیا آموزش حسابداری حرفه‌ای جدی است؟ آیا می‌شود به آن اتکا کرد یا تنها فعالیتی جانبی و به عنوان شغل دوم یا سوم است؟ اگر حق الزحمه اساتید قابل توجه باشد، افراد برای این سمت رقابت خواهند کرد و تلاش می‌کنند تا کیفیت تدریس خود را بالا ببرند.

باید برای حسابداری حرفه‌ای تقاضا ایجاد کنیم. اگر تقاضا برای مدرک حرفه‌ای زیاد شود، این مدرک تعریف و اهمیت پیدا می‌کند. برای مدارک حرفه‌ای به اندازه کافی تبلیغات صورت نگرفته است. این مدارک وجه تمایز دو کارشناس حسابداری هستند و باعث می‌شوند افراد متفاوت به نظر برسند.

✓ سلامی

من برمی‌گردم به بحث اولمان، می‌خواهیم در این میزگرد یک نتیجه بگیریم. اول گفتم حرفه در ایران، فقط حسابرسی نیست. حالا بیا ببینیم نتیجه بگیریم که حرفه در ایران، بایستی حرفه حسابداری شود، شامل مدیر مالی، حسابرس داخلی،

حسابداری مدیریت، مشاور مالی، مشاور حسابداری، و اینها. اگر مدیر مالی حرفه‌ای نباشد، اصلاً مدیر مالی نیست؛ حسابرس داخلی اگر حرفه‌ای نباشد، اصلاً حسابرس داخلی نیست. حسابدار حرفه‌ای، هم باید مدرک تحصیلی یعنی دانش حسابداری داشته باشد، و هم، مهارت حرفه‌ای؛ که اینها مستلزم آموزش است؛ آموزش را هم باید در دوره‌های حرفه‌ای ببینند.

چگونه برای حسابدار حرفه‌ای تقاضا درست کنیم. بورس، ممکن است نقش خیلی بالایی داشته باشد. یکی از مشکلات بزرگ شرکتهای بورسی، کمبود اطلاعات حسابداری مدیریت است، چون آدم آن را ندارند. در حقیقت یکی از ضعفهای اقتصادمان نداشتن حسابدار مدیریت، حسابرس داخلی، و مدیر مالی است. بورس باید حمایت کند که مراکز حرفه‌ای پا بگیرند، و شرکتهای هم به تدریج، از کسانی استفاده کنند که دارای مدارک حرفه‌ای از مراکز آموزش حرفه‌ای حسابداری هستند.

✓ دکتر مکرمی

از مشارکت شما در این میزگرد سپاسگزاریم. همه اعضای میزگرد هم عقیده‌اند که آموزش حرفه‌ای برای حسابداران حرفه‌ای، چه در زمان ورود به حرفه و یا بعد از آن، یک ضرورت جدی است و راه حل آن هم تقویت مراکز آموزش حرفه‌ای است. ✓

